

Els efectes del tancament de la Ràdio Televisió Valenciana (RTVV) per al sector audiovisual del País Valencià

Nel·lo Pellisser i Diego Mollà (Universitat de València)

La decisió de la Generalitat Valenciana de tancar la Ràdio Televisió Pública Valenciana (RTVV), anunciada el 5 de novembre de 2013, poques hores després de fer-se pública la sentència que anul·lava l'Expedient de Regulació d'Ocupació (ERO) pel qual es justificava el comiat de més de 1.000 treballadors, ha deixat sense horitzó el sector audiovisual valencià. Un sector industrial i cultural que havia anat creixent al llarg de vora un quart de segle a l'ombra de la televisió pública valenciana. Segons un informe d'Empreses Audiovisuales Valencianes Federades (EAVF) de 2012, la RTVV «sempre ha estat un client preferencial per el sector i un soci aliat en el procés de creixement i desenvolupament industrial de l'audiovisual valencià»¹. L'any 2001, l'informe *El sector Audiovisual en la Comunidad Valenciana* ja destacava entre els motors essencials del sector audiovisual la RTVV com a dinamitzadora bàsica del sector². De la mateixa manera que ho feia el 2011 *l'Informe sobre el papel de la Televisión Pública Autonómica en España*³.

Ara, la decisió de tancar la RTVV anunciada per la Generalitat representa, en paraules del president de l'associació de Productors Audiovisuales Valencians (PAV), Ximo Pérez, «la liquidació del 95% del teixit audiovisual valencià»⁴. Per a comprendre l'abast d'aquesta valoració, cal tenir present que, segons dades de PAV, la corporació pública va arribar a nodrir, en alguns moments, fins el 90% dels comptes de resultats de les empreses que conformaven aquest sector industrial. Un volum de negoci de 40 milions d'euros anuals, quan la contractació externa abastava el 40% de la graella de programació. Ara bé, això no sempre va ser així. A més, des de 2010, la inversió de RTVV es va ensorrar. A partir d'aquell moment, la contractació de la corporació pública es va reduir a tres milions d'euros anuals, segons dades de PAV. Hi ha qui ha valorat la situació en què ha quedat l'audiovisual valencià com un retorn a l'època preindustrial dels anys 70.

De les terribles conseqüències d'aquesta determinació per al sector donen idea les adhesions al comunicat emès, dos dies després de l'anunci de tancament, per les Empreses Audiovisuales Valencianes Federades (EAVF), que agrupa les empreses relacionades amb l'activitat audiovisual i les associacions professionals del seu entorn. En el comunicat lamentaven «profundament la decisió» i sol·licitaven al Consell que

Informe EAVF *Propuesta de remodelación de Televisión Valenciana*, 2012, p. 3

http://www.enfoqueaudiovisual.es/pdf/INFORME_Propuesta%20RTVV%20_WEB.pdf

[Consulta: 24/1/2014].

El sector Audiovisual en la Comunidad Valenciana, Volumen I. DOGV 22.10.2001. Expediente Número 182/2001. Corporación Multimedia y GPR Consultores, p. 6.

<http://blogs.uji.es/rtvv/files/2013/12/01-LIBRO-BLANCO-SECTOR-AUDIOVISUAL-2001.pdf>

[Consulta: 21/2/2014].

³*Informe sobre el papel de la Televisión Pública Autonómica en España*, 2011, Accenture / FORTA, p. 18.

⁴http://ccaa.elpais.com/ccaa/2013/11/10/valencia/1384112466_830090.html [Consulta: 20/3/2014].

fera «marxa enrere en la seua decisió unilateral de tancar la televisió autonòmica valenciana», ja que aquesta resolució «comportarà el tancament de desenes d'empreses del sector audiovisual valencià que donaven servei a RTVV, amb la consegüent pèrdua de llocs de treball directes i indirectes»⁵.

Signaren el comunicat l'Associació d'Actors Professionals Valencians (AAPV), Escriptors de l'Audiovisual Valencià (EDAV), Col·lectiu de Professionals del Doblatge (CDP), Asociación de Empresas de Servicios del Audiovisual Valenciano (AESAV), Associació d'Empreses de Doblatge i Sonorització (AVEDIS), Clúster Audiovisual Valenciano (CAV), Associació de Treballadors de l'Audiovisual (ATRAU), Asociación Valenciana de Empresas Productoras de Animación (AVEPA), MUSIMATGE (Compositores de Música para el Audiovisual), Centro de Dinamización del Audiovisual Valenciano (CEDAV), Productors Audiovisuals Valencians (PAV), Asociación de Agencias de Publicidad de la Comunidad Valenciana (AAPC), AISGE, SGAE i Empreses Audiovisuals Valencianes Federades (EAVF).

A més a més, s'afegiren l'Observatori de les Arts Escèniques Valencianes, l'Associació de Professionals del Circ de la Comunitat Valenciana (APCCV), l'Associació de Professionals de la Dansa de la Comunitat Valenciana (APDCV), l'Associació Valenciana d'Empreses de Dansa (AVED), l'Associació Valenciana d'Empreses Productores de Teatre i Circ (AVETID), l'Associació de Gestors i Gestores Culturals del País Valencià (AGCPV), la Federació d'Espais Teatral Independents (FETI), l'Associació de Músics Professionals (AMPE) i el Comitè Escèniques (Col·lectiu d'Arts Escèniques Contemporànies).

Les conseqüències

La primera de les conseqüències del tancament de RTVV per a les empreses valencianes de producció audiovisual és la paràlisi que ha provocat en el sector, ja que l'anunci del tancament de la recentment creada RTVV SAU no ha anat acompanyat de cap alternativa per a continuar oferint el servei públic de ràdio i televisió que comporte el manteniment d'un ritme regular i estable de producció d'audiovisual. Es més, la incertesa que ha sembrat aquesta decisió ha agreujat encara més les coses a causa de les dificultats per les que venia travessant el sector en els darrers anys.

D'altra banda, de forma directa, amb el tancament de la radiotelevisió pública valenciana, i segons càlculs facilitats per l'actual president de l'associació Escriptors de l'Audiovisual Valencià (EDAV), Pau Martínez, a més dels treballadors de la RTVV, el tancament afecta uns 800 actors i actrius de doblatge, al voltant de 130 guionistes, 150 directors i realitzadors, entre 700 i 800 càmeres i més de 1.000 tècnics. En total, vora 4.500 professionals.

Una altra de les conseqüències és la fugida de talent. Davant la situació generada pel tancament de RTVV i la paràlisi del sector audiovisual són molts els professionals que s'han vist obligats a buscar feina fora del territori valencià i més encara els que, molt probablement, ho hauran de fer en els propers mesos davant la falta d'alternatives per a seguir en actiu en l'audiovisual. Madrid i Barcelona, preferentment, i molt puntualment Aragó o Balears, entre altres, pel que fa al territori espanyol, són les principals destinacions d'aquests professionals. També els països

⁵<http://www.enfoqueaudiovisual.es/biblioteca.php?id=57>
[Consulta: 4/2/2014].

l·latinoamericans com Mèxic, Equador o Xile es troben entre les destinacions. A més, hi ha més de mil treballadors de la Ràdio Televisió Pública Valenciana que a l'hora de redactar aquest informe segueixen cobrant tot i que no poden treballar mentre es liquida l'empresa mitjançant un nou ERE, en aquesta cas d'extinció. Encara que ara per ara resulta difícil de quantificar l'abast d'aquest èxode, només amb el contacte personal entre els distints col·lectius professionals de l'audiovisual es poden confirmar fàcilment les circumstàncies d'aquest èxode.

D'altra banda, el tancament de la radiotelevisió pública valenciana representa la pèrdua d'una excepcional plataforma de formació, rodatge i llançament de molts professionals que gràcies a la RTVV havien fet el salt a altres mitjans, tant públics com privats, de la resta del territori espanyol. En aquest sentit, ha estat especialment significatiu el paper desenvolupat tant en l'àmbit de la ficció televisiva com en el de la cinematogràfica.

El tancament té, a més, unes repercussions econòmiques que van més enllà del deute acumulat per la radiotelevisió pública valenciana en els darrers vint anys. Deute que supera els 1.300 milions d'euros i que ha estat assumit per la Generalitat Valenciana després de la reforma de la llei que va permetre la creació de la nova RTVV SAU. A més, hi ha els salaris dels treballadors, aproximadament 4,5 milions d'euros mensuals, que venen cobrant des que es va anunciar el tancament en el mes de novembre de 2013, i fins que s'execute la liquidació⁶. A més, segons fonts dels sindicats representats en el Comitè d'Empresa de RTVV, en el moment de l'anunci del tancament RTVV tenia compromesos amb la FORTA entre 15 a 20 milions d'euros, entre altres compromisos econòmics.

Pel que fa a les empreses productores la situació és diversa. Hi ha qui ja ha decidit tancar les oficines a València, com Kiko Martínez, de *Nadie es perfecto*. Altres continuen endavant, com *Pasozebra*, productora d'animació infogràfica, guanyadora d'un Goya l'any 2003, que fa temps que treballa per a fora del territori valencià. Tot i això, algun dels seus projectes es veuran probablement retardats en perdre els drets d'antena de la RTVV.

El cas de *La Granota Groga*, de Josep Ramon Lluch, és ben significatiu del que ha ocorregut en els darrers anys, ja que els impagaments de Canal 9 i les consegüents dificultats per a finançar el deute acumulat han il·lustrat aquest projecte empresarial de tal manera que s'ha vist obligat a acomiadar els treballadors i reduir al mínim la seua activitat.

Un dels casos més paradigmàtics de la darrera dècada -va nàixer el 2002- ha estat el de *Conta Conta Produccions*. Aquesta productora de cinema, televisió i publicitat va aconseguir vendre a RTVV diferents formats d'humor que assoliren un notable èxit entre l'audiència. Aquests treballs van ser realitzats en col·laboració amb la companyia *Albena Teatre* i estaven dirigits per l'actor, director i autor teatral Carles Alberola i pel productor César Martí. Els programes d'esquetxs còmics *Socarrats*, amb 211 capítols, i *Autoindefinitos*, amb 284, augmentaren els fluxos d'audiència del canal.

⁶A l'hora de tancar aquest informe, s'acabava de signar un preacord [21/03/2014] entre els representats dels treballadors i els liquidadors de RTVV que havia estat refrendat en assemblea la vespra per un 69% dels vots dels 1050 empleats que van participar en la votació, d'un cens de poc més de 1600, mentre que el 28% ho va fer en contra. Tot i això, els delegats de la CGT han qüestionat la legalitat de l'ERO i han anunciat que presentaran una demanda col·lectiva en contra.

Text íntegre del preacord: <https://docs.google.com/file/d/0BxlV-t6271GpSIF2eGtRX3Nnclk/edit>

L'èxit d'aquestes dues *sitcoms* va consolidar a la productora, que també va col·locar en la graella *Maniàtics*, *Evolució* i l'especial *Pels nadals, torrons*. La falta de solvència de RTVV en els pagaments a proveïdors (endarreriments i impagaments) va provocar la cancel·lació de tots els programes i la quasi nul·la activitat de l'empresa.

L'evolució del sector

A finals de la dècada dels vuitanta, quan va aparèixer la radiotelevisió pública valenciana Canal 9, la infraestructura per a la producció audiovisual al País Valencià era molt reduïda. Quatre anys abans, el 1985, quan ja s'havia aprovat la llei de creació de la Ràdio Televisió Pública, hi havia 24 productores, de les quals només 13 disposaven d'equipament tècnic⁷. El 1990, un estudi elaborat per Mercatica S.L. posava de manifest les reduïdes dimensions de la indústria audiovisual autonòmica. Entre altres aspectes remarcava que en aquells moments només hi havia sis productores cinematogràfiques i que l'any anterior, quan es va inaugurar la RTVV, no es va produir cap llargmetratge⁸. També remarcava la inexistència de centres o escoles de formació de tècnics de cinema i vídeo, la falta d'estructures de suport a la comercialització i distribució de l'obra audiovisual i la falta d'empreses de serveis, la qual cosa obligava a desplaçar-se a Madrid o Barcelona, així com també la qualitat poc satisfactòria de moltes de les produccions autòctones.

De la importància estratègica per al sector que va representar l'aparició de RTVV dona idea el fet que va ser el 1997 quan es va crear la Federació Valenciana del Audiovisual (FEVA), que va actuar de motor per a fusionar les dues associacions de productores existents aleshores en una nova, Productors Audiovisuals Valencians (PAV).

En aquells moments, una part significativa de les productores valencianes existents van centrar les seues expectatives en el paper que havia de desenvolupar RTVV per al sector audiovisual.

A poc a poc, la indústria va anar desenvolupant-se, tot i «la indiferència de Canal 9 envers el sector en determinats períodes⁹. El cert és que, en els primers anys de la RTVV, els projectes audiovisuals més rellevants s'encomanaren a productores de fora, ja que els seus gestors consideraven que no hi havia empreses valencianes amb experiència suficient en la programació en directe. Aquest va ser, per exemple, el cas dels programes *Carta Blanca* (1992-1996), *A la fresca* i *Parle Vostè* (1997-1998) produïts per a Canal 9 per Ramon Fusté, mitjançant PIRTEL S.L., entre altres. Segons l'informe *El sector Audiovisual en la Comunidad Valenciana*, «la televisión autonómica habría mantenido en un principio una limitada relación con las empresas valencianas, y estas, a su vez, habrían adoptado estrategias de supervivencia (...) Sobre el sector habría pesado entonces la losa de que no estaba preparado para atender las demandas de una infraestructura de exhibición com la de TVV; y esta última no habría

⁷ *La informació a la Comunitat Valenciana*. Generalitat Valenciana, 1987, pp. 126-127.

⁸ *Problemática actual del sector audiovisual valenciano*. Mercatica S.L. Citat a *El sector Audiovisual en la Comunidad Valenciana, Volumen I*. DOGV 22.10.2001. Expediente Número 182/2001. Corporación Multimedia y GPR Consultores, p. 19.

<http://blogs.uji.es/rtvv/files/2013/12/01-LIBRO-BLANCO-SECTOR-AUDIOVISUAL-2001.pdf>

[Consulta: 21/2/2014].

⁹ «La producción cinematográfica en los 90», Santiago Maestro Cano y Elvira Canós Cerdá. En *La Comunicación en los 90. El mercado valenciano*. Antonio Laguna Platero (Coord.) Universidad Cardenal Herrera-CEU, Fundación Universitaria San Pablo. 2000. P. 247.

ejercido el tutelaje ni dado oportunidades de aprendizaje, más allá de la formación de mucha gente “que pasó por la empresa y está hoy en la calle trabajando”»¹⁰.

A mitjan de la dècada dels vuitanta, la Generalitat Valenciana inicià el seu programa de subvencions al sector. Aquestes ajudes es consolidaren a partir del 1997, quan l'administració autonòmica va decidir impulsar l'audiovisual valencià, regulant una nova Llei que dotara el sector de més vies de finançament. Com a avantsala a la llei es va firmar el Protocol de Foment i Promoció de l'Audiovisual Valencià¹¹, que establia un marc per a la cooperació entre TVV i el món de la indústria i implicava diverses conselleries, a més de la Ràdio Televisió Valenciana. En aquest conveni, que agrupava diversos convenis existents, s'inclouen ajudes de l'Institut de la Pequeña y Mediana Industria Valenciana (IMPIVA), ajudes a la producció de minisèries, al doblatge en llengua valenciana i es dotava de fons la societat de risc SGR Valencia (Sociedad de Garantía Recíproca). A més s'inclouia la clàusula que obligava RTVV a negociar amb totes les productores que hagueren aconseguit una ajuda de l'Institut Valencià de l'Audiovisual i la Cinematografia (IVAC).

Aquestes mesures, acompanyades d'una bateria d'actuacions normatives que inclouen lleis, decrets, ordres i resolucions, afavoriren l'elaboració de projectes autòctons i l'aparició de noves productores. Així, per exemple, l'any 1998 les ajudes administratives es duplicaren i passaren de 535.501 euros a 1.081.821,7 d'euros.

L'any 2001, segons l'informe *El sector Audiovisual en la Comunidad Valenciana*, la indústria vinculada a l'audiovisual valencià estava conformada per unes 600 empreses, incloent els àmbits de l'emissió, la producció, l'exhibició, la distribució i els serveis audiovisuals. El volum de facturació se situava entre els 400 i els 465 milions d'euros. L'ocupació directa generada abastava a la vora de 7.000 treballadors, entre els quals s'inclouen els 803 treballadors i 70 corresponsals col·laboradors de RTVV. Un 75% d'aquestes empreses formaven part del subsector de l'emissió de televisió, producció i exhibició i radiodifusió, que proporcionava treball a la vora del 67% de l'ocupació generada, i això significava més de 4.500 llocs de treball¹². Específicament, en aquells moments hi havia unes 120 empreses de producció audiovisual. Una part d'aquestes empreses es dedicaven a tirar endavant projectes sense disposar d'equipament tècnic i amb una plantilla de professionals reduïda. Unes altres, comptaven amb recursos tecnològics i humans més amplis i amb capacitat per a oferir serveis i realitzar producció pròpia, una part significativa per a la RTVV, a més de publicitat, vídeo institucional i cinema. Segons el mateix document, la producció audiovisual es trobava en aquells moments en una «fase expansiva»¹³.

L'any 2001, la producció pròpia (inclosa la producció associada i la coproducció) representava la meitat de la programació de Canal 9. En el període 1997-2001, unes quaranta empreses locals emeteren per la RTVV alguns dels

¹⁰ *El sector Audiovisual en la Comunidad Valenciana, Volumen I*. DOGV 22.10.2001. Expediente Número 182/2001. Corporación Multimedia y GPR Consultores, p. 89.
<http://blogs.uji.es/rtvv/files/2013/12/01-LIBRO-BLANCO-SECTOR-AUDIOVISUAL-2001.pdf>
[Consulta: 21/2/2014].

¹¹ <http://e-valencia.org/index.php?name=News&file=article&sid=283>
[Consulta: 7/3/2014].

¹² *El sector Audiovisual en la Comunidad Valenciana, Volumen I*. DOGV 22.10.2001. Expediente Número 182/2001. Corporación Multimedia y GPR Consultores, pp. 9-12.
<http://blogs.uji.es/rtvv/files/2013/12/01-LIBRO-BLANCO-SECTOR-AUDIOVISUAL-2001.pdf>
[Consulta: 21/2/2014].

¹³ *Ibidem*, pp. 17, 24 i 39.

continguts que havien produït (curts, documentals, animació, llargmetratges o sèries). Això representava al voltant d'un 30% de la producció de Canal 9 i un percentatge significativament superior en el cas de Punt 2.

En general, RTVV donava suport al sector mitjançant dues vies: bé amb contractacions directes o bé amb el pagament de drets d'antena. En alguns casos encarregava a les productores programes i en altres comprava produccions fetes per empreses valencianes, sobretot aquelles que comptaven amb subvencions de l'Institut Valencià de l'Audiovisual i la Cinematografia (IVAC) i la Filmoteca de la Comunitat Valenciana o de l'ICAA (Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales) del Ministeri de Cultura.

Tot i que RTVV ha estat el principal motor i l'aparador d'un sector audiovisual que en els darrers 24 anys ha anat desenvolupant-se al País Valencià, aquest procés no ha estat progressiu ni aliè al context polític i parlamentari, i això ha provocat un desenvolupament irregular. D'una o d'altra manera, l'audiovisual valencià sempre ha navegat contracorrent a causa, d'una banda, d'una excessiva dependència del sector públic i, de l'altra, pel fet que el suport que des de la RTVV s'ha donat al sector ha estat caracteritzat massa sovint per la falta de transparència i imparcialitat, sobretot en la selecció de projectes i en la contractació de programes a productores alienes.

En aquest sentit tampoc no han ajudat a l'estabilitat del sector les polítiques arbitràries d'externalització dutes a terme des de la Ràdio Televisió Pública Valenciana en determinats moments. Entre d'altres, l'externalització de programes de producció pròpia i ben consolidats en la graella, com va ser el cas del programa infantil *Babalà*, que passà a mans d'Astel Producciones S.L., una productora impulsada dos mesos abans per dos ex-directius de la RTVV, que només per la producció de *Babalà* des de desembre de 1996 a octubre de 1997 reberen de la RTVV 265 milions de pessetes. O el cas de *Tómbola* que, a més d'altres consideracions, i segons càlculs de l'oposició parlamentària, va comportar una despesa de 36 milions d'euros que va gestionar *Producciones 52*, en les set temporades que va estar en antena (1997-2004). També el ventríloc i productor José Luis Moreno, per la seua banda, ha estat un dels que ha treballat durant anys per a la RTVV. Així, per exemple, el 1997 va facturar a Canal 9 1.700 milions de pessetes.

Entre les produccions alienes hi ha notables fracassos, com ara la biografia d'Ausiàs March, de Daniel Múgica, fill de l'exministre socialista Enrique Múgica, o la sèrie *Entre dos reinos*, de Miguel Perelló, amic personal de Francisco Camps. O el cas de *Panorama d'Actualitat*, del periodista ja desaparegut Julián Lago, que cobrava 60.000 euros per cadascun dels programes que no superaven l'1% d'audiència. Entre 1999 i 2004, Fernando Sánchez Dragó va fer un espai de llibres, *El faro de Alejandría*, amb una audiència també insignificant, pel qual cobrava 54.000 euros per programa, 12.000 dels quals per a ell en concepte de direcció i guió. També el tertulià en diversos programes de Canal 9, Carlos Dávila, va presentar entre 2005 i 2009 un programa d'entrevistes, *En exclusiva*, per a la qual cosa va constituir la seua pròpia productora.

Hi ha qui, des de distints àmbits, ha vist en aquestes pràctiques, marcades per l'amiguisme i la politització de la gestió del serveis públics, el mateix fenomen que ha caracteritzat distintes parcel·les de l'administració pública i que només ara, transcorregut el temps i gràcies a les denúncies de l'oposició parlamentària, les contribucions dels òrgans de fiscalització dels comptes públics i la intervenció de

l'administració de la justícia, han començar a transcendir a l'opinió pública i a depurar-se una part de les responsabilitats.

Aquesta política de contractació ha il·lustrat notablement el desenvolupament de les estructures industrials de l'audiovisual valencià i explica, en gran part, la seua feblesa. Aquest fet, més la crisi financera general i l'endeutament de la radiotelevisió pública valenciana, ha col·locat l'audiovisual valencià en una situació irremediablement crítica, sobretot a partir del 2010 amb els impagaments per part de RTVV a les productores.

Malgrat tot, l'existència fins ara de la RTVV ha permès la supervivència d'un sector precaritzat i amb una estructura empresarial massa dependent. Tot i això, aquelles productores millor posicionades o que podien desenvolupar altres nínxols de negoci es mantenien amb l'esperança que les coses, tard o d'hora, canviaren. Aquesta perspectiva de redreçament, amb l'anunci del tancament de RTVV, s'ha esvaït. Durant els anys de govern de Zaplana i Camps, una part dels recursos s'han destinat a pagar favors polítics i mediàtics, la qual cosa ha contribuït a situar el deute en 1.300 milions d'euros.

Pel que fa al compromís institucional amb el desenvolupament industrial de l'audiovisual autònic, les polítiques de suport també s'han caracteritzat per la falta de regularitat. En el següent quadre es recullen, a partir dels informes anuals de FAPAE (Federación de Asociaciones de Productores Audiovisuales Españoles), els recursos destinats en la darrera dècada per l'executiu autònic a impulsar l'audiovisual.

Amb l'ascens a la presidència de la Generalitat de Francisco Camps el 2004, els recursos destinats a la producció patiren un descens notable. A partir de 2007, s'ampliaren i el 2009 es recuperà el nivell del 2003. Però fou a partir de 2011 quan s'inicià de nou un descens fruit de la conjuntura econòmica per la qual travessa l'executiu autònic. Més enllà dels aspectes conjunturals, el que es constata és el caràcter irregular d'aquest compromís institucional amb un sector sobre el qual sempre ha existit un cert consens en el seu caràcter estratègic, però que a la vista d'aquest ball de xifres es pot pensar que s'ha actuat més en termes d'imatge que d'eficiència en la seua consolidació.

Taula 1. Recursos destinats per la Generalitat a impulsar l'audiovisual, 2003-2013

	Producció	Promoció	Distribució i exhibició	Formació	Organització de Festivals	Total
2003	5.939.015		240.410	15.000	57.100	6.251.526
2004	1.521.000			15.000	57.100	1.593.100
2005	1.521.000			15.000	57.100	1.593.100
2006	1.547.000			15.000		1.562.000
2007	3.319.760	200.000				5.310.760
2008	4.105.960		244.800	29.341	57.100	4.437.201
2009	5.593.999	57.100	176.501	162.137	54.404	6.044.141
2010	4.443.595	117.100	668.022	513.096	54.404	5.796.217
2011	3.349.900	75.000	147.559	18.000		3.575.459
2012	3.515.000			15.000	50.000	3.580.000
2013	No Disponible	ND	ND	ND	ND	ND

Elaboració pròpia amb dades de FAPAE

Tot plegat ha afectat notablement l'estructura d'aquest sector. Així, durant el període que va del 2009 al 2010, tres anys abans del tancament de RTVV, pagaven les seues quotes com a membres de l'Associació de Productors Valencians (PAV) més de setanta productores que estaven en actiu i amb treball regular en els sectors cinematogràfic, televisiu, publicitari i de serveis. En aquells moments, l'audiovisual encara es considerava un sector industrial i empresarial en desenvolupament amb certa dependència en el finançament dels seus projectes de la normativa estatal, com altres comunitats autònomes pel que fa al seu suport.

Les empreses portaven endavant projectes no només en l'àmbit autonòmic sinó també estatal. Productores com Trivisión, Nadie es perfecto, Índigo Media i Malvarrosa produïen llargmetratges i TVmovies. Altres com BSV Videoreport, Malvarrosa i CandilFilms realitzaven spots publicitaris. Conta-Conta, La granotagoga, Endora i Matmedia, continguts per a televisió. I Pasozebra, Pablo Llorens, Tres de tres i Clay Animation, produccions d'animació. Aleshores, la producció valenciana representava un 4% del treball directe en el sector audiovisual espanyol i el 3% de la facturació.

El 2013, l'any del tancament de RTVV, va començar amb 45 productores associades a PAV. Aquesta xifra es va reduir a 35 a finals d'any, coincidint amb la notícia del tancament. Aquesta decisió representava un punt d'inflexió en la salut del sector. Un àmbit productiu que venia patint problemes de finançament a causa del descens en la inversió pública, els impagaments per part de la radiotelevisió pública valenciana, que aleshores ja acumulava un deute de més de 1.300 milions d'euros, i el desconcert provocat en la gestió des que van començar a donar el primers passos per a liquidar la societat, assumir el deute i crear-ne una de nova. Una bona mostra és el fet que aquell any, vuit de les deu ajudes a la producció de llargmetratges atorgades per l'Institut Valencià de Cinematografia (IVAC) es tornaren per la manca de finançament en no comptar amb el suport de Canal 9 per a l'adquisició de drets d'emissió, ja que la nova directora de RTVV, Rosa Vidal, no signà el conveni de l'exercici corresponent al 2012, deixant les produccions que havien aconseguit ajudes per part de l'IVAC sense el finançament de la televisió pública valenciana.

Altres condicionants:

La ciutat de la Llum d'Alacant

En aquesta radiografia de les vicissituds del sector audiovisual valencià no es pot deixar d'esmentar el fracàs de *La Ciudad de la Luz* d'Alacant, que havia de jugar un paper central en el desenvolupament d'aquest sector i, fins i tot, havia d'esdevenir un referent per a la producció europea. Aquesta infraestructura, ara en venda, ha comportat una inversió de més de 265 milions d'euros i a penes ha donat servei ni a les empreses local ni a les de la resta de l'estat, de manera que RTVV havia quedat com el principal motor de la indústria i, sobretot, l'únic aparador de la major part de produccions valencianes.

D'altra banda, recentment, la Comissió Europea, arran d'una denúncia plantejada pels estudis Pinewood de Londres, ha reclamat la devolució dels 265 milions d'euros d'ajudes invertides en aquestes instal·lacions ja que considera que aquest finançament públic vulnera la lliure competència¹⁴.

Cal recordar que aquesta infraestructura estava projectada inicialment per a la ciutat de Sagunt, a una vintena de quilòmetres al nord de València. Aquesta ubicació era molt més interessant que la d'Alacant pel que fa a les possibilitats de facilitar el

¹⁴Per a aprofundir en aquesta qüestió, vegeu entre altres documents:
<http://www.valenciaplaza.com/ver/108062/10-claves-para-entender-porque-la-ciudad-de-la-luz-es-un-fracaso-de-pesadilla.html>
[Consulta: 7/3/2014].
http://ccaa.elpais.com/ccaa/2014/01/05/valencia/1388950538_156586.html
[Consulta: 7/3/2014].

trasllat de projectes i de professionals tant des de Barcelona com des de Madrid, els dos principals centres de producció audiovisual que hi ha a l'Estat. Però finalment es va construir a Alacant per una decisió personal de l'expresident Eduardo Zaplana. Aquesta decisió, mai suficientment argumentada, no només no ha facilitat el desenvolupament d'aquesta infraestructura, sinó que ha representat un llast fins i tot per a les pròpies empreses valencianes.

D'altra banda, des del punt de vista del model pel qual es va optar, *La Ciudad de la Luz* es va enfrontar a un problema insalvable des de la perspectiva empresarial, ja que la major part d'empreses que podien demandar tant els serveis com les instal·lacions disposaven d'infraestructures pròpies on enregistrar les seues produccions. Les principals productores de l'àrea metropolitana de València comptaven amb platós, encara que alguns de dimensions reduïdes, on muntar els decorats necessaris per a rodar. Moltes de les productores també disposaven dels seus propis equips d'imatge, il·luminació, so, transport, platós, sales de locució i serveis de postproducció de vídeo i àudio. En definitiva, faltava la demanda.

El paper de RTVE

Entre les circumstàncies per les quals ha travessat el sector de l'audiovisual valencià no es pot ignorar tampoc el paper jugat per la Radio Televisión Española (RTVE) a l'hora d'adquirir drets o produccions audiovisuals realitzades per empreses valencianes. Sense anar més lluny, l'any 2013, dels 42 llargmetratges espanyols que va adquirir RTVE, no hi hagué cap producció valenciana. I això que s'havien presentat vuit projectes. En els darrers set anys, RTVE havia adquirit 247 projectes espanyols, dels quals Madrid representa el 54,8%, Catalunya el 30,5 % i el País Valencià, l'1,9%. Aquesta asimetria, accentuada pel fet que RTVE tinga centres de producció a Madrid i Catalunya, ha estat denunciada pels productors valencians en reiterades ocasions.

Tampoc RTVE no ha donat suport al finançament de llargmetratges realitzats per productores valencianes. Des del 2007, la televisió pública espanyola només ha comprat els drets d'antena de set pel·lícules d'un total de 270 títols adquirits.

Cal recordar que les diferents legislacions audiovisuals, tant estatals com europees, inclouen l'obligació dels operadors televisius d'invertir en el sector de la producció audiovisual un 5% dels seus ingressos fins al 2009 i del 6% per als ens públics en entrar en vigor la Llei 6/2010 General de la Comunicació Audiovisual. En aquesta legislació s'inclou el finançament anticipat dels projectes audiovisuals en les produccions de caràcter europeu, llargmetratges, sèries de televisió i documentals. En l'àmbit del País Valencià s'havia d'aplicar a la RTVV i a RTVE.

Tant RTVV com RTVE han complert la normativa, tot invertint el 6% dels seus ingressos. La diferència del canal autonòmic valencià en relació amb la resta de canals autonòmics era el càlcul realitzat d'aquests ingressos. La televisió pública valenciana ho calculava segons els ingressos publicitaris, mentre que el sector audiovisual exigia el càlcul sobre el total dels ingressos, és a dir, la partida corresponent a l'administració autonòmica que representava un percentatge major de finançament.

Per a promocionar l'audiovisual, la Generalitat Valenciana signà un conveni de col·laboració amb RTVE (1996-2006). La Generalitat cedia a la cadena les instal·lacions en el Parc Tecnològic de Paterna (València) per a que s'instal·lara tant Hispasat com el centre territorial de TVE (Aitana) a València, i finançava una minisèrie

de ficció anual de tres milions d'euros, produïda per empreses valencianes. TVE, per la seua banda, es comprometia a adquirir un mínim de sis llargmetratges produïts per empreses valencianes i emetre la sèrie de ficció en el *prime time* de la primera cadena. Aquestes sèries havien de narrar la vida de personatges valencians rellevants, els costums tradicionals de la societat valenciana o els fets històrics més transcendents esdevinguts en territori valencià. Arran d'aquest protocol, la Generalitat Valenciana finançà i TVE estrenà les següents sèries de ficció i sèries documentals: *Blasco Ibáñez* (1997), de Luís García Berlanga; *Entre naranjos* (1998), de Josefina Molina; *El secreto de la porcelana* (1999), de Roberto Bodegas; *Gregori Mayans* (1999), d'Antonio Atilano; *Severo Ochoa, la conquista del Nobel* (2001), de Sergio Cabrera; *Miguel Hernández, Viento del pueblo* (2002), de José Ramón Larraz; *Max Aub* (2002), de Llorenç Soler; *El fin de la algarabía* (2002), de Miguel Ángel Beltrán; *Arroz y tartana* (2003), de José Antonio Escrivá y *Las cerezas del cementerio* (2005), de Juan Luís Iborra.

En conclusió

Com en altres àmbits autonòmics, el sector industrial de l'audiovisual s'ha caracteritzat per una excessiva dependència de la televisió autonòmica i de les ajudes públiques, a més d'operar en un mercat de reduïdes dimensions i a penes haver-se desenvolupat en l'escena internacional.

Amb aquests antecedents, agreujats per la conjuntura financera i econòmica d'una banda i, sobretot, pel procés de degradació del sistema públic de la ràdio i televisió autonòmica que ha desembocat en el seu tancament, el col·lapse a què ha estat abocat l'audiovisual valencià semblava difícilment evitable.

D'altra banda i pel que fa al desenvolupament del sector audiovisual, RTVV ha estat també una eina política i extremadament clientelar, gestionada, a més, en molts moments, amb criteris parcials i poc professionals. D'això n'és una mostra el fet que una part significativa de les productores que han treballat per a RTVV ho han fet gràcies als contactes i les relacions amb determinades xarxes vinculades al poder institut. Algunes, fins i tot, es creen *ad hoc* i sense cap experiència ni coneixement del sector. De manera que quan va concloure la relació s'extingiren sense haver creat ni aportat res al teixit industrial. També n'és una mostra el fet que altres productores que sí que comptaven amb experiència en el sector van ser marginades i hagueren de reorientar els seus projectes més enllà de les finestres de la televisió pública valenciana i, fins i tot, del territori valencià per a poder sobreviure. Entre aquestes es troben les poques que ara compten amb una posició més estable per a mantenir-se en el mercat, en especial les de l'àmbit de l'animació.

Com a conseqüència d'aquestes circumstàncies, el sector audiovisual no ha pogut consolidar les seues estructures, sempre caracteritzades per una notable feblesa i una elevada dependència del sector públic. D'ací que les organitzacions empresarials que al llarg de les darreres dècades han representat i agrupat empresaris i professionals valencians no s'han desenvolupat i enfortit en paral·lel amb el sector, totes devenint interlocutors independents i sòlids davant els diferents actors implicats en les indústries culturals. Una mostra d'açò és la constatació a l'hora d'elaborar aquest informe dels pocs treballs que al llarg d'aquest quart de segle han anat recollint, tant de forma qualitativa com quantitativa, l'atzarosa evolució d'aquest sector al País Valencià, més enllà dels documents encarregats en diferents moments per les

institucions públiques que, massa sovint, han servit per a justificar les polítiques de comunicació d'orientació neoliberal i, per tant, privatitzador, que han caracteritzat els governs autonòmics del PP.

Potser per això, el sector porta molt de temps amb una permanent reconversió. Ara, a falta de saber si hi ha alguna classe d'alternativa al tancament de RTVV, s'enfronta a una gran incertesa, en la que a penes sembla que hi haja opcions per a una reorientació de l'audiovisual valencià.

No podem concloure aquest informe sense posar de manifest la falta d'una verdadera política audiovisual de caràcter públic desenvolupada pels distints governs valencians, que ja ha estat aplicada de forma sostinguda i regular i que trascendisca els vaivens de la política i l'aritmètica parlamentària. I en aquest mateix sentit sembla que han actuat els gestors del sistema públic de ràdio i televisió valencià. Una televisió que, massa sovint, sembla haver estat una mitjà aliè al sector industrial de l'audiovisual valencià. En compte d'haver sigut el motor i la plataforma de projecció que en origen havia d'haver estat.

El present immediat

Després d'uns mesos sense novetats, durant la primera quinzena de març de 2014, representants de les principals associacions de l'audiovisual valencià s'han reunit amb l'executiu valencià –de forma secreta a petició dels últims– per a buscar solucions a la situació generada pel tancament de RTVV. Segons informacions periodístiques¹⁵, ja que encara no s'ha fet públic de manera oficial, les parts reunides haurien consensuat un pla que permetria la indústria adaptar-se al nou escenari en el que ha desaparegut el fins ara principal motor del sector, la Ràdio Televisió Pública Valenciana. Aquest pla s'articulava en cinc punts:

1. Increment d'ajudes a la indústria audiovisual. El retall en les ajudes de la Generalitat per al desenvolupament de projectes audiovisuals per a 2014 havia deixat aquesta partida en poc menys de 800.000 euros. El Consell es comprometria a destinar cinc milions d'euros –la petició del sector era de set– per al període 2014-2015.
2. Les ajudes abastaran distints formats. Aquestes ajudes no seran només per a llargmetratges i sèries sinó que contemplaran els curts i les sèries d'animació, la redacció de guions i els projectes multiplataforma, entre altres.
3. Agilització de la convocatòria d'ajudes. El Consell es compromet a convocar les ajudes abans de juny per tal que els projectes puguin competir després pel finançament de les cadenes estatals.
4. Facilitats per al finançament. El sector podrà buscar crèdits del sector privat mitjançant la mediació del Consell, que farà valer el conveni signat entre l'Institut Valencià de Finances i CulturArts amb la SGR de Madrid, a més d'un contraaval que podrà concedir l'Institut Valencià de Finances.

¹⁵<http://www.valenciaplaza.com/ver/124954/asi-es-el-plan-estrategico-para-la-industria-audiovisual.html> [consulta: 16/3/2014].

5. Promesa de devolució dels drets d'exploració dels productes audiovisuals realitzats per a RTVV. Això permetrà els productors comercialitzar sèries, com és el cas de *L'Alqueria blanca*, pel·lícules, documentals i programes que RTVV ja no emetrà.

Al mateix temps, representants de les associacions professionals de l'audiovisual i de les universitats valencianes, van constituir el 5 de març la Mesa Sectorial de l'Audiovisual Valencià. El que segueix és l'acta de constitució d'aquesta plataforma:

“A la reunió, convocada per l'Associació de Treballadors de l'Audiovisual ATRAU i la Plataforma d'afectats per l'ERO a RTVV Mildenou, els representants de les diferents associacions implicades en el sector audiovisual i de les Universitats valencianes han acordat posar en marxa la Mesa Sectorial amb la finalitat de definir el model audiovisual que la societat valenciana necessita per al futur més immediat, així com valorar i proposar les mesures urgents que eviten la desaparició del sector.

Afectat per l'atur en un 92%, el sector audiovisual valencià està sota mínims i, tant des del punt de vista social com des del vessant estrictament econòmic, és precís fer un pas endavant amb el compromís de buscar les fórmules que permeten redreçar la situació.

La desfeta de RTVV després de l'apagada de Ràdio 9 i TVV el passat 29 de novembre, ha sigut el detonant que ha acabat d'enfonsar un sector madur i altament qualificat però també altament depenent del mitjà de comunicació públic. Tot i això la Mesa Sectorial es planteja anar més enllà i definir un marc en el que una ràdio i una televisió públiques i en valencià són fonamentals però no l'únic element a tenir en compte. En aquest sentit la Mesa es planteja dissenyar un full de ruta tant per a les polítiques públiques de comunicació com per a les polítiques d'incentivació empresarial. Ha de ser un motor que ajude a consolidar i emancipar tot un engranatge empresarial i econòmic”.

La Mesa Sectorial de l'Audiovisual Valencià es va marcar com a prioritat en la primera sessió constituent posar-se a treballar en la creació d'un Consell Audiovisual efectiu i ajustat a la realitat valenciana, l'elaboració del model d'una RTVV inserida en els temps actuals, i la definició d'un model audiovisual que permeta la consolidació i el creixement d'un sector audiovisual de reconeguda professionalitat i eficiència com és el valencià.

Sobre la taula s'han posat elements imprescindibles per a assolir la fita, com són la transparència en la gestió, la necessitat de crear un model cívic i professionalitzat blindat dels diferents models polítics, el funcionament democràtic que reconega la pluralitat i la diferència o el fet que la llengua ha de ser la marca de qualitat i allò que dona sentit a tot el sector.

La Mesa Sectorial de l'Audiovisual Valencià és un projecte obert al qual s'espera encara la participació de més associacions, entitats i universitats. En la pròxima reunió, que tindrà lloc a primers d'abril, es posaran en marxa els diferents grups de treball així com el calendari de reunions».

A la reunió constituent van assistir representants de les Universitat de València, Jaume I de Castelló, Cardenal Herrera-CEU, Escriptors de l'Audiovisual Valencià

(EDAV), Associació d'Actors del País Valencià (AAPV), Col·lectiu de Professionals del Doblatge (CPD), Unió de Periodistes Valencians (UPV), Productors de l'Audiovisual Valencià (PAV), Associació Valenciana de Productors Independents (AVAPI), Plataforma d'afectats per l'ERO a RTVV Mildenou i Associació de Treballadors de l'Audiovisual (ATRAU).